

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. ΜΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ.

Παπαδάκης Σπορίδων
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
papadakis@eap.gr

Φραγκούλης Ιωσήφ
ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πατρών
afragouli@01p.gr

Βελισσάριος Ανδρέας
ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πατρών
andykiki@upatras.gr

Φράγκος Δημήτριος
Περιφερειακή Διεύθυνση Α/μιας &
Β/θμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας
mail@dipe.ach.sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία περιγράφεται μία μαθησιακή δραστηριότητα τύπου ομαδικής συνθετικής εργασίας (project). Μελετάται η δυνατότητα υποστήριξης των μαθητών για ενεργητική - συμμετοχική και αυτοδύναμη μάθηση με αξιοποίηση των τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφορίας στο δημοτικό σχολείο. Παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από την πειραματική εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής πρότασης για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στο πλαίσιο του διαθεματικού προγράμματος σπουδών, στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, με αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και από απόσταση επικοινωνία.

Η επικοινωνία από απόσταση (Πάτρα - Σέρρες) των δύο σχολείων για την παράλληλη προσέγγιση της Τοπικής Ιστορίας και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων από το ένα σχολείο στο άλλο, έδειξε σε δασκάλους και μαθητές τις δυνατότητες που δίνουν οι ΤΠΕ και ιδιαίτερα τους ορίζοντες επικοινωνίας και συνεργασίας που ανοίγονται. Διαπιστώθηκε η ανάγκη για πιο εξειδικευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ και τις δυνατότητες αξιοποίησής τους στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο. Η συνεργασία των μαθητών σε ομάδες και η ενασχόληση τους με ένα θέμα των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους έδειξε ότι αυξάνει τις μαθησιακές τους εμπειρίες μέσα από ένα εναλλακτικό μαθησιακό περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ : ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, Τοπική Ιστορία, Διαθεματικό Πρόγραμμα Σπουδών, Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) αποτελούν τον καταλύτη πολλών αλλαγών και στην εκπαίδευση. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ είναι επιθυμητό να καθοδηγείται από τις ανάγκες της εκπαίδευσης και της μάθησης και όχι από την τεχνολογία. Η αλλαγή της φιλοσοφίας του τρόπου διδασκαλίας, του ρόλου του εκπαιδευτικού, των σχέσεων μαθητών και δασκάλων, αλλά και του ίδιου του περιεχομένου των αναλυτικών προγραμμάτων, αποτελεί τετριμμένη διαπίστωση. Η εποικοδομητική όμως χρήση των ΤΠΕ αποτελεί ερευνητικό αντικείμενο της συμβατικής και άλλων (π.χ. εξ αποστάσεως) εκπαιδευτικών μεθοδολογιών.

Νέες εκπαιδευτικές μέθοδοι και τεχνικές εμπλουτίζουν τη φαρέτρα του εκπαιδευτικού και μπορούν να υπηρετήσουν τους στόχους της μάθησης. Η Hiltz (1997) ορίζει τη συνεργατική μάθηση ως τη μάθηση που δίνεται έμφαση σε ομαδική συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων προωθώντας την ενεργή συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα και όλες τις κατευθύνσεις. Η κατανόηση και πρόσκτηση της γνώσης διευκολύνεται από την αλληλεπίδραση των εμπλεκόμενων δια ζώσης και μέσω των ΤΠΕ. Ένα μέρος του ρόλου του διδάσκοντα μπορεί να αποδοθεί διαδοχικά σε κάθε ένα από τους διδασκόμενους. Κάθε μαθητής ή ομάδα μαθητών μπορεί να παρουσιάζει το υλικό που έχει συλλέξει και τις εργασίες του, στους υπόλοιπους μαθητές ή ομάδες μαθητών. Οι υπόλοιποι τις αξιολογούν και τις χρησιμοποιούν ως μαθησιακό υλικό.

ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Από το σχολικό έτος 2001-2002, λειτούργησαν 28 πιλοτικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία, καθώς επίσης και σημαντικός αριθμός Σχολείων Διευρυμένου Ωραρίου. (ολοήμερο περιορισμένης υποδομής με ένα δάσκαλο ανά τμήμα).

Το ολοήμερο σχολείο έχει έντονο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Σχεδιάστηκε για να εξυπηρετήσει παιδαγωγικούς στόχους, όπως είναι η παιδαγωγική αξιοποίηση του απογευματινού χρόνου παραμονής των παιδιών στο σχολείο, με πλήρη ευθύνη και εποπτεία των εκπαιδευτικών. Το πρόγραμμα του περιλαμβάνει προετοιμασία για τα μαθήματα της επόμενης μέρας, καθώς επίσης και συμμετοχή των μαθητών σε μαθήματα και δραστηριότητες που αναβαθμίζουν το ρόλο του σχολείου, όπως Ξένες Γλώσσες, Πληροφορική, Αθλητισμό, Χορό, Θεατρική Αγωγή, Μουσική και Εικαστικά (Φ.50/57/26650/Γ1 17-3-2003).

Τα 28 πιλοτικά ολοήμερα σχολεία λειτούργησαν ως εργαστήρια εφαρμογής πειραματικών προγραμμάτων, στο πλαίσιο των οποίων δόθηκε η ευκαιρία να αναδειχθούν τα παιδαγωγικά οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή του θεσμού.

Το ΥΠΕΠΘ αξιοποιώντας τόσο τα παιδαγωγικά συμπεράσματα που προέκυψαν από τη λειτουργία των 28 πιλοτικών σχολείων, όσο και την εμπειρία της οργάνωσης των σχολείων διευρυμένου ωραρίου, προχώρησε στη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου με τους ακόλουθους στόχους:

- Να γίνει το ολοήμερο σχολείο ο χώρος όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δεξιότητες γνωστικές, ερευνητικές, κατασκευαστικές, πολιτιστικές. Ταυτόχρονα θα αναπτύσσουν την προσωπικότητα, το χαρακτήρα τους, αλλά και τις γνώσεις τους, «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν», «πώς να αποδέχονται τους άλλους» και «πώς να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί».

- Να δομήσει με «νέα» στοιχεία την εξελικτική πορεία των μαθητών, ώστε αυτοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις επιταγές της σύγχρονης κοινωνίας της γνώσης.
- Να συμβάλλει στην εξυπηρέτηση της οικογένειας του μαθητή και στην απαλλαγή της από τη φροντίδα και το κόστος για αναζήτηση πρόσθετης απασχόλησης του μαθητή εκτός σχολείου.
- Να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και να ενεργοποιήσει τους φορείς της τοπικής κοινωνίας, επιτυγχάνοντας το «άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία».
- Να διατηρήσει το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης, μέσα από τη συνεργασία ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας (μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, τοπική κοινωνία).

Από το σχολικό έτος 2002-2003 με τη λειτουργία 2.600 ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων και 1800 Νηπιαγωγείων, ο θεσμός επεκτάθηκε σε όλες τις περιοχές της χώρας, από τα αστικά κέντρα μέχρι τις πιο απομακρυσμένες και δυσπρόσιτες περιοχές.

Το πρόγραμμα του ολοήμερου κατά την εφαρμογή του αξιοποιεί ποικιλία εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων, κυρίως βιωματικής μορφής. Οι μαθητές συμμετέχουν αβίαστα και ευχάριστα σ' ένα περιβάλλον δεκτικό για την ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων τους. Στα πλαίσια λειτουργίας ενός τέτοιου νέου σχολείου δεν θα μπορούσαν να λείπουν καινοτόμες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως δραστηριότητες αγωγής υγείας, περιβαλλοντικής αγωγής, τοπικής ιστορίας, υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο του σχολείου, αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Αξιοποιώντας στην πράξη τις ευκαιρίες που προσφέρονται μέσα από τη λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΙΚΑΔΕ, το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Πάτρας σε συνεργασία με το 22ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών, σχεδίασαν, οργάνωσαν και την υλοποίησαν ένα πρόγραμμα διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας στα πλαίσια του διαθεματικού προγράμματος σπουδών.

Για την πραγματοποίηση του προγράμματος αυτού, αξιοποιήθηκαν οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ και η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

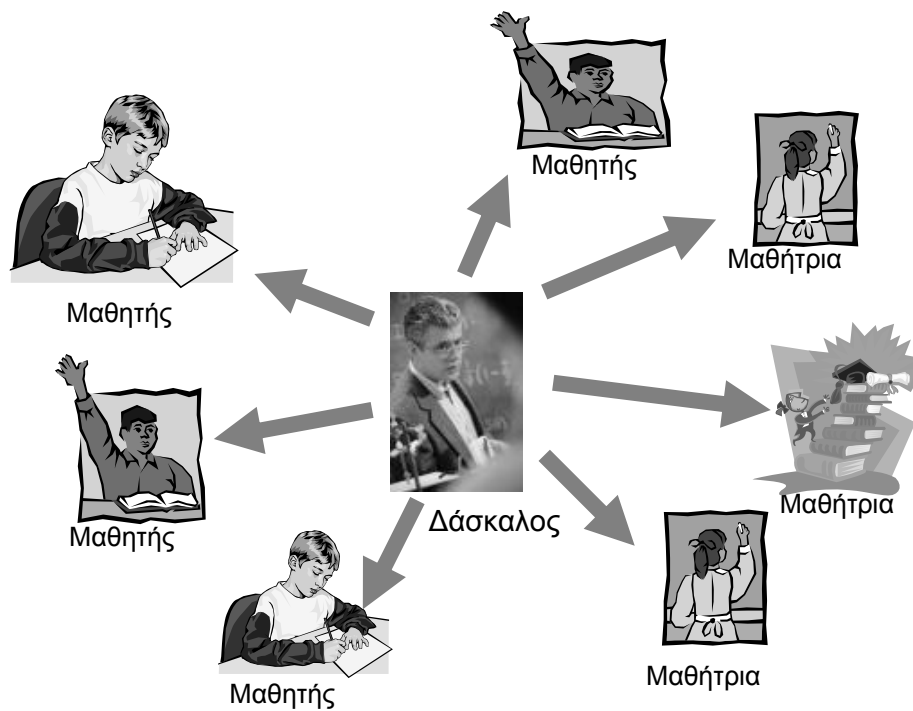
Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την εξ αποστάσεως επικοινωνία ήταν: ένα Σύστημα Τηλεδιάσκεψης SONY PCS-1600, ψηφιακή κάμερα, μικρόφωνα, μία TV 24", δύο γραμμές ISDN.

Από το Νοέμβριο του 2002 έως τον Απρίλιο 2003, δύο ώρες κάθε εβδομάδα γινόταν σύνδεση του 4ου Δημοτικού Σχολείου Πατρών με το 22ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών (που διαθέτει ανάλογο εξοπλισμό). Κατά τη διάρκεια αυτή της επικοινωνίας αρχικά έγινε: α) η γνωριμία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών από τις Δ', Ε' & ΣΤ' Τάξεις των δύο σχολείων β) επιλέχθηκε ως κοινό αντικείμενο εργασίας η «Τοπική Ιστορία» γ) από την Πάτρα επιλέχθηκε ως θέμα μελέτης «Το Λιμάνι της Πάτρας» και από τις Σέρρες «Η Ιστορία της Πόλης των Σερρών» δ) αποφασίστηκε ο τρόπος εργασίας των μαθητών των δύο σχολείων να επιλεγεί από κοινού από τον δάσκαλο και τους

μαθητές του ανεξάρτητα σε κάθε ένα από τα δύο σχολεία ώστε στη συνέχεια να γίνει συγκριτική μελέτη των δύο μεθόδων και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων τους.

Οι μαθητές και ο δάσκαλος του 4ου Δημοτικού Σχολείου Πατρών συναποφάσισαν να εργαστούν αξιοποιώντας τη **μέθοδο project**, η οποία ως βιωματική μέθοδος διδασκαλίας αποτελούσε την καταλληλότερη μέθοδο για την οργάνωση ενός ομαδο-συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος, καθώς και για την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών σε όλα τα στάδια υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας (*Αναλυτικά η περίπτωση αυτή παρουσιάζεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*).

Οι μαθητές και ο δάσκαλος του 22ου Δημοτικού Σχολείου Σερρών αποφάσισαν να εργαστούν με την **παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας** στα πλαίσια της οποίας ο δάσκαλος ανέθεσε σε κάθε μαθητή μία εργασία για κάθε ένα από τα αντικείμενα της τοπικής ιστορίας της πόλης των Σερρών.

Σχήμα 1: Το Παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό Σύστημα

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΑΞΗ

Η παραδοσιακή τάξη χαρακτηρίζεται από (Αλεξιάδης 1981): α) Την δασκαλοκεντρική μορφή διδασκαλίας που διακρίνεται για την μετωπικότητά της, το μονόλογο του διδάσκοντα, την ακινησία των μαθητών, την σιωπηρή παρακολούθηση και βέβαια την μη συμμετοχή β) την εμφάνιση της τάξης εγκατεστημένης σε μεγάλη και ευρύχωρη αίθουσα, όπου η θεωρία της «τάξης», της «οργάνωσης», της «πειθαρχίας», της «σοβαρότητας», στερούν από τους συμμετέχοντες (και κύρια από τους μαθητές) την δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών γ) Την άκριτη, λιτή και αυστηρή εφαρμογή του Αναλυτικού Προγράμματος όπως αυτό προτείνεται, χωρίς καμία πρωτοβουλία ότι και αν αυτό μπορεί να σημαίνει.

Παρά τα παραπάνω αρνητικά χαρακτηριστικά, η παραδοσιακή τάξη κατορθώνει και επιβιώνει και διατηρείται ακόμα σε λειτουργία, για πολλούς λόγους μεταξύ των οποίων θα αναφέρουμε τους, κατά την γνώμη μας, σημαντικότερους:

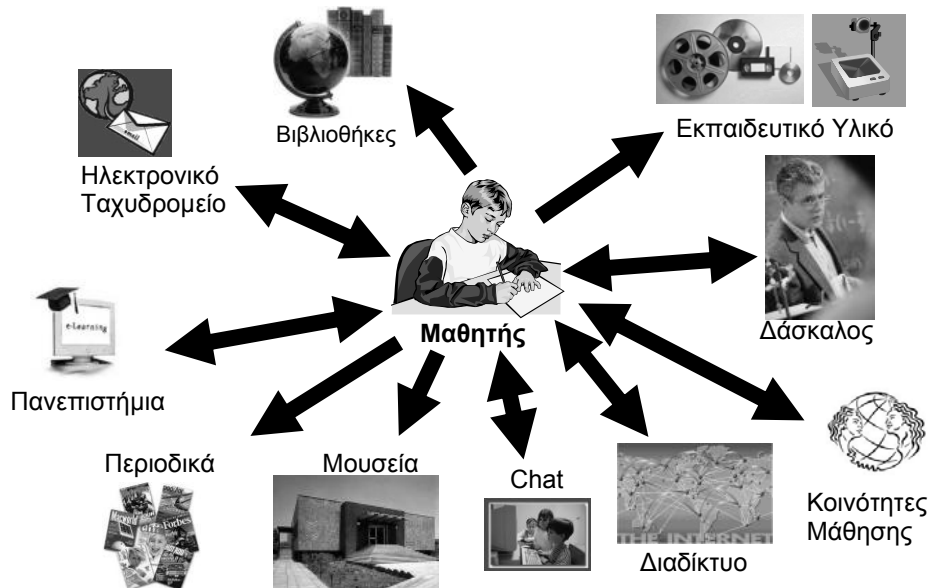
- Η προσαρμοστικότητα των παραγόντων της παραδοσιακής τάξης δηλαδή των μαθητών, και της συμπεριφοράς του δασκάλου προς τον μέσο όρο των δυνατοτήτων της τάξης.
- Η σταδιακή μεταβολή του παραδοσιακού μαθήματος σε μάθημα διαλογικής μορφής με ερωταποκρίσεις, και με τον τρόπο αυτό δημιουργίας της εντύπωσης ότι κάτι νέο γεννιέται με την «συμμετοχή» των μαθητών, οι διακοπές του μονόλογου του δασκάλου με ερωτήσεις μαθητών, και έτσι η ελαχιστοποίηση της αίσθησης της ακινησίας της τάξης.
- Η περιορισμένη διαπιστωτική ικανότητα του δασκάλου λόγω απουσίας ή μειωμένης παρουσίας γνώσεων, δεξιοτήτων καθώς και εμπειριών αξιολόγησης, η οποία εξυπηρετείται από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας.
- Η οικονομική στενότητα ή η μη βούληση παροχής κονδυλίων εκ μέρους της πολιτείας για την κατασκευή διδακτηρίων των οποίων οι προδιαγραφές θα επιτρέπουν την άσκηση ενός σύγχρονου τρόπου διδασκαλίας και συμπεριφοράς εκ μέρους των παραγόντων της μάθησης. Έτσι παραμένουμε στις παραδοσιακές αίθουσες διδασκαλίας με ότι αυτό συνεπάγεται.

Η σύγχρονη τάξη χαρακτηρίζεται από έναν συνδυασμό αξιοποίησης πολλαπλών πηγών και μορφών πληροφορίας, ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης καθώς και ένα ανοιχτό και ευέλικτο πλαίσιο λειτουργίας και οργάνωσης της:

- Ενεργητικές διδακτικές μεθόδους και θεωρίες μάθησης με αντικειμενικό σκοπό την προσέλκυση του ενδιαφέροντος του μαθητή και την ανάδειξη από αυτόν ενός ελεύθερου και υπεύθυνου πολίτη με γνώση και ποιότητα. Πιο συγκεκριμένα, τρόπους λειτουργίας που βασίζονται στη σύγχρονη θεωρία των Curriculum (Αναλυτικών προγραμμάτων διαρκούς εσωτερικής και εξωτερικής μεταρρύθμισης), και μεθόδους διδασκαλίας τέτοιες όπως αυτή της Βιοματικής διδασκαλίας (Μέθοδος project), με ταυτόχρονη παραπομπή μας στην Συνεργατική και Διαθεματική Διδασκαλία, στις παράπλευρες δραστηριότητες καθώς και τις «συνέπειες» τους.
- Αξιοποίηση της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας ως μαθησιακού εργαλείου του οποίου κύριος ρόλος είναι η υποβοήθηση της μάθησης, του διδακτικού έργου του εκπαιδευτικού, η επικαιροποίηση της γνώσης, η διεύρυνση του γνωστικού ορί-

ζοντα των εμπλεκομένων, και φυσικά η ανάπτυξη στον μαθητή της ικανότητας της επιλογής και χρήσης της πληροφορίας.

- Διαφορετικό ρόλο του δασκάλου ο οποίος από διεκπεραιωτής και μεταφορέας της γνώσης εξελίσσεται σε συνεργάτη, υποστηρικτή, διαμεσολαβητή και εμπνευστή του μαθητή για την κατάκτηση της γνώσης.
- Διδακτήρια τα οποία χαρακτηρίζονται από λειτουργικότητα, διάθεση και οργάνωση του χώρου με τρόπο που απορρέει από τον σεβασμό στο ρόλο, την βούληση, τις επιθυμίες και τις ανάγκες του μαθητή.

Σχήμα 2: Το Σύγχρονο Σύστημα στην ΚτΠ

Η ΜΕΘΟΔΟΣ PROJECT ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η μέθοδος project είναι ένα ευρύτερο συλλογικό έργο που εκτελείται με ορισμένο τρόπο (Αλεξιάδης, 1989). Στην Παιδαγωγική είναι η μέθοδος όπου η εργασία αντιμετωπίζεται συλλογικά με ένα ορισμένο τρόπο και οδηγεί στη μόρφωση μέσω μιας συγκεκριμένης διαδικασίας μάθησης. Η μάθηση πηγάζει από τις εμπειρίες που αποκτούν τα άτομα που εργάζονται στην ομάδα μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους στις διαδικασίες της. (Frey, 1986). Βασικά χαρακτηριστικά της μεθόδου είναι: α) η ύπαρξη ελευθερίας για καθένα μέλος της ομάδας που προτείνει ένα θέμα, β) η διαμόρφωση της εργασίας με τη συμμετοχή όλων, γ) η διεξαγωγή της εργασίας γίνεται από όλα τα μέλη της ομάδας δ). Η παραγωγή ενός συλλογικού έργου (Frey, 1986).

Η διάρκεια ενός project μπορεί να είναι μικρή (από 2-6 ώρες), μέτρια (από μια μέρα μέχρι μια εβδομάδα) ή μεγάλη (από μια μερικές εβδομάδες). Όσο μεγαλώνει η διάρκεια, τόσο και το αντικείμενο της προσπάθειας γίνεται πολυπλοκότερο. Ενδιάμεσα προβλέπεται να γίνονται διαλείμματα ενημέρωσης είτε για έλεγχο της προόδου του έργου, είτε για προετοιμασία υλικού, είτε για ρύθμιση οργανωτικών προβλημάτων και κυρίως για ανατροφοδοτήσεις. Σε όλες τις περιπτώσεις, ο χρόνος που θα διατεθεί για το συλλογικό έργο πρέπει να προβλέπεται από το ωρολόγιο πρόγραμμα και να συνδυάζεται με αυτό στα πλαίσια ενός διαθεματικού προγράμματος σπουδών.

Το Π.Ι. εισάγει τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και δομεί το περιεχόμενο των διδασκόμενων αυτοτελών μαθημάτων στη βάση μιας ισόρροπης οριζόντιας και κάθετης κατανομής της. Με τον τρόπο αυτό προωθείται η διασύνθεση γνωστικών αντικειμένων, η σφαιρική ανάλυση βασικών θεμάτων και προβάλλεται η παράμετρος της διαθεματικότητας στη σχολική πράξη, διαδικασία που ενισχύει και τη Γενική παιδεία. (Αλαχιώτης, 2002).

Τα διαθεματικά προγράμματα σπουδών καταργούν τα διακριτά και αυτοτελώς διδασκόμενα μαθήματα. Αντί αυτών χρησιμοποιούν ως κριτήρια επιλογής και πλαίσια οργάνωσης της σχολικής γνώσης σημαντικά θέματα, ζητήματα και προβλήματα. Η αλλαγή, όμως, στον τρόπο οργάνωσης της σχολικής γνώσης επιφέρει αλλαγές και στον τρόπο διδασκαλίας, η οποία καθίσταται μαθητοκεντρική και διερευνητική, αλλά και στην οργάνωση τον διδακτικού χρόνου (Ματσαγγούρας, 2002).

Οι συνθήκες που επικρατούν στο παραδοσιακό σχολείο, δεν ευνοούν έργα τα οποία ακριβώς απαιτούν αποδέσμευση της εργασίας από χρονικούς περιορισμούς. Παρ' όλες όμως τις δυσκολίες, δεν σημαίνει ότι τέτοιες εφαρμογές δεν μπορούν να γίνουν ακόμη και στο Δημοτικό Σχολείο, ύστερα από πολύ προσεκτική προετοιμασία του όλου έργου από το δάσκαλο. Αντίθετα θεσμοί όπως το νέο διαθεματικό πρόγραμμα σπουδών δίνει τη δυνατότητα αξιοποίησης μεθόδων συλλογικών έργων (project).

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ «ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Με τον όρο Τοπική Ιστορία εννοούμε τη συνολική (κοινωνική, πολιτισμική, οικονομική και πολιτική) ιστορία ενός συγκεκριμένου τόπου σε συσχετισμό με την ιστορία του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου στον οποίο βρίσκεται (επαρχία, γεωγραφικό διαμέρισμα) αλλά και με την εθνική και παγκόσμια ιστορία, όσο αυτό είναι εφικτό. (Παπαγιαννόπουλος 2000).

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος μελέτης από τα δύο σχολεία έγινε με βάση τα πιο κάτω κριτήρια: α) το θέμα να προέρχεται από το χώρο των άμεσων εμπειριών των μαθητών, β) να βρίσκεται κοντά στα ενδιαφέροντά τους, στις ανάγκες και τις επιθυμίες τους καθώς και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά, γ) να δημιουργεί προϋποθέσεις ερευνητικής – ερμηνευτικής και κριτικής ανάλυσης της υπάρχουσας πραγματικότητας.

Τα προαναφερόμενα έχουν ως αποτέλεσμα να μελετούν οι μαθητές την ιστορία του τόπου τους και να έρχονται σε επαφή με τα προβλήματα του τόπου τους, να τα προσεγγίζουν διαχρονικά, να προβαίνουν σε κρίσεις, αναλύσεις, συγκρίσεις και σταδιακά να οδηγούνται στην απόκτηση ιστορικής συνείδησης.

Η τελευταία βοηθά στο να γίνουν συνειδητοποιημένοι πολίτες, οι οποίοι μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους στις διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων του τόπου

τους δημιουργούν τις προϋποθέσεις για βιώσιμη ανάπτυξη. (Παπαγιαννόπουλος κ.α., 2000).

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην υλοποίηση του προγράμματος πήραν μέρος 30 μαθητές από το 4^ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών. Συμμετείχαν 2 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ο ένας από τους οποίους είχε εμπειρία στην εκπαίδευση από απόσταση. Το πρόγραμμα είχε συνολική διάρκεια 6 μηνών και η υλοποίησή του γινόταν 4 ώρες συνολικά την εβδομάδα στα πλαίσια λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου.

Μετά την επιλογή του θέματος μελέτης από τους μαθητές, προχωρήσαμε στη συγκρότηση των επι μέρους ομάδων εργασίας με βάση τα ενδιαφέροντα και τις επιθυμίες των μαθητών, καθώς και στον ορισμό συντονιστών της κάθε ομάδας. Κάθε ομάδα εργασίας παρουσίαζε στα μέλη της τα αποτελέσματα της προσπάθειάς της και στη συνέχεια και στα υπόλοιπα μέλη των άλλων ομάδων. Στη συνέχεια ακολουθούσε η σύνθεση απόψεων και ο προγραμματισμός επόμενων δράσεων.

Από το 22^ο Δημοτικό Σχολείο Σερρών συμμετείχαν 25 μαθητές, οι οποίοι συγκέντρωναν το υλικό της μελέτης τους, κατόπιν ανάθεσης συγκεκριμένης εργασίας από τον δάσκαλο σε κάθε μαθητή. Οι μαθητές αυτού του σχολείου όταν συγκέντρωναν το υλικό μελέτης τους, το παρουσίασαν διαδοχικά στο δάσκαλο, ο οποίος τους έκανε παρατηρήσεις και διορθώσεις.

Στη συνέχεια έγινε εξ αποστάσεως επικοινωνία μεταξύ των δύο σχολείων και παρουσίαση του τρόπου δουλειάς και των αποτελεσμάτων της.

Κατά τη σύγκριση των δύο μεθόδων διακρίθηκαν τα πλεονεκτήματα στην προέγγιση του θέματος με αξιοποίηση της μεθόδου project και της εργασίας σε ομάδες.

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Με το διδακτικό μοντέλο αξιοποίησης νέων τεχνολογιών στη διδακτική πράξη που πειραματιστήκαμε διαπιστώσαμε: α) την βελτίωση του τρόπου προσφοράς της γνώσης β) την βελτίωση στις σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους γ) την βελτίωση στις σχέσεις μαθητών - εκπαιδευτικών δ) την αλλαγή του ρόλου δασκάλου και του μαθητή στη νέα σχολική πράξη ε) την αλλαγή στη δομή και λειτουργία του αναλυτικού προγράμματος στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο στ) το άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία ζ) τη χρήση του τοπικού χώρου ως αφορμή για μάθηση η) την παροχή ίσων ευκαιριών και ενθάρρυνση στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ για συμμετοχή στη σχολική ζωή όλων των μαθητών ανεξάρτητα από την επίδοσή τους και την κοινωνικοοικονομική και πολιτισμική τους προέλευση και η) την εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες των παιδιών γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση της κατανόησης της ιστορικής ταυτότητας της περιοχής τους.

Το παραδοσιακό μάθημα δεν είναι μάθημα συλλογικού έργου διότι: α) η πρόταση για επεξεργασία ενός διδακτικού περιεχομένου γίνεται σχεδόν αποκλειστικά από το δάσκαλο ή εξαρτάται αποκλειστικά από την έγκριση του, β) δεν ερωτάται η σχολική τάξη αν την επεξεργασία αυτή την προτιμούν όλοι, γ) τα παιδιά μαθαίνουν ακριβώς το διδακτικό περιεχόμενο που είναι το αντικείμενο της μάθησης κατά τη διδακτική ώρα, δ) οι εμπειρίες αποκτούνται από τα παιδιά από την επαφή τους με το διδακτικό περιεχόμενο, όχι από την εργασία πάνω σ' αυτό, ε) με τη μέθοδο project δεν τηρούνται οι

κανόνες διεξαγωγής του μαθήματος όπως στην παραδοσιακή τάξη και ο δάσκαλος δεν λαμβάνει σχεδόν κανένα μέτρο για να περιορίσει τις δραστηριότητες των μαθητών.

Οι δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν επικεντρώθηκαν: α) στην καλλιέργεια ενός μαθησιακού περιβάλλοντος επικοινωνίας, συνεργασίας και μάθησης μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών από την ίδια τάξη αλλά και μεταξύ απομακρυσμένων Δημοτικών Σχολείων (από Αχαΐα και Σέρρες) με χρήση ΤΠΕ β) στην εξοικείωση των εκπαιδευτικών τόσο με τις ΤΠΕ όσο και με μεθόδους αξιοποίησης τους στη διδακτική πράξη και γ) στην δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για την διαθεματική προσέγγιση και παιδαγωγική αξιοποίηση της Τοπικής Ιστορίας στο ολοήμερο δημοτικό σχολείο με τη μέθοδο project.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν παρουσιάζουν ένα διαφορετικό τρόπο διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας, όχι μόνο επειδή ενσωματώνουν τη χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στη μαθησιακή διαδικασία, αλλά γιατί υιοθετούν την παιδαγωγική επιλογή της διερευνητικής μάθησης. Οι μαθητές φθάνουν στη μάθηση μέσα από μια διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης, συγκροτούν ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και συνεργάζονται, ερευνούν πηγές, τις εξεργάζονται, τις κρίνουν, αναπτύσσουν πρωτοβουλίες, αυτενεργούν, και αποφασίζουν.

Γενικές συνταγές δεν υπάρχουν, όπως γνωρίζει καλύτερα από όλους κάθε δάσκαλος. Οι δραστηριότητες που δοκιμάσαμε και αναφέρουμε εδώ ως μελέτη περίπτωσης, δεν φιλοδοξούν να λειτουργήσουν παραδειγματικά ως πρότυπα. Φιλοδοξούν μόνο να αποτελέσουν αφορμή για τον δάσκαλο να σκεφτεί, με οδηγό τις ανάγκες και τις δυνατότητες της τάξης του, με βάση τα ενδιαφέροντά του και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, νέες διαδραστικές μεθόδους διδασκαλίας με στόχο να γίνει ποιο ελκυστικό το μαθησιακό περιβάλλον και να συμβαδίζει με την κοινωνική πραγματικότητα.

Οι εκπαιδευτικοί και των δύο σχολείων χαρακτηρίζουν ως εξαιρετικά σημαντική και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα την εμπειρία που αποκόμισαν από την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διαθεματική προσέγγιση για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας με τη μέθοδο project. Παρά τα προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής, την έλλειψη εμπειρίας σε ανάλογες εκπαιδευτικές μεθόδους και μέσα, οι αρχικοί φόβοι και η ανασφάλεια αντιμετωπίστηκαν με επιτυχία. Οι μαθητές από την πλευρά τους αναφέρουν ότι η συνεργασία σε ομάδες και η ενασχόληση τους με ένα θέμα των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους αύξησε τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους μέσα από ένα διαφορετικό μαθησιακό περιβάλλον. Η μέθοδος εργασίας τους οδήγησε στη συνεργασία τόσο μεταξύ τους όσο και με το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Οι δάσκαλοι που συμμετείχαν εκτίμησαν τις δυνατότητες που δίνουν οι νέες τεχνολογίες και διαπίστωσαν την ανάγκη για επιμόρφωση στις ΤΠΕ και αξιοποίησή τους στη διδακτική πράξη. Η παιδεία δεν παρέχεται μόνο με απρόσωπα τεχνολογικά εργαλεία. Ο δάσκαλος είναι αναντικατάστατη πηγή έμπνευσης και ενθάρρυνσης, ζωντανό παράδειγμα για τους μαθητές. Η σωστή χρήση όμως των ΤΠΕ αποτελεί ένα ακόμη ισχυρό εργαλείο για επίτευξη των μαθησιακών στόχων στα χέρια δασκάλων και μαθητών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Frey Karl (1986), Η Μέθοδος “Project”, Εκδόσεις Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη.
2. Hiltz R., Wellmn, B. (1997), «Asynchronous Learning Networks as a Virtual Classroom», Communications of the ACM, Vol 40, No 9, September 1997).
3. Marc Bloch (1994), Απολογία για την ιστορία, μετάφραση Κώστας Γαγανάκης, Εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα.
4. Αλεξιάδης Κάρολος (1989), Ανάγκη προετοιμασίας και σχεδίασης του μαθήματος του σχολείου, Εκδόσεις Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη
5. Ζακ Λε Γκόφ, Πιέρ Νορά, (1975), Το έργο της ιστορίας, Εκδόσεις Ράππα, Αθήνα.
6. Ιστορία και μέθοδοί της (1985), Εγκυκλοπαίδεια της Πλειάδας, τομ. Α’, τομ. Δ’, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα
7. Καραγιαννόπουλος Ιωάννης, (1993) (Γ’ Ανατύπωση), Εισαγωγή στην τεχνική της Επιστημονικής ιστορικής εργασίας, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
8. Κρίβας Σπύρος (1999). Περιβαλλοντικής Εκπαίδευση, Τεχνικό Δελτίο, ΥΠΕΠΘ /ΕΠΕΑΕΚ
9. Ματσαγγούρας Ηλίας (1988), Οργάνωση και διεύθυνση της σχολικής τάξης, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.
10. Ματσαγγούρας Ηλίας (2002), Η Διαθεματικότητα στη σχολική γνώση, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.
11. Ματσαγγούρας Ηλίας, (2000), Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα.
12. Παπαγιαννόπουλος Κων/νος, Σιμώνη Ελένη, Φραγκούλης Ιωσήφ (2000), Η Τοπική Ιστορία ως πεδίο σπουδής στα πλαίσια της σχολικής παιδείας, Εκδόσεις Ο-ΕΔΒ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΘΕΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ « ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ»

ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ : Να γνωρίσουν οι μαθητές το λιμάνι της Πάτρας μέσα από το πέρασμα των χρόνων και ειδικότερα το ρόλο του στην εξέλιξη και ανάπτυξη της πόλης, μέσα από την αξιοποίηση της διαθεματικής – διεπιστημονικής προσέγγισης καθώς και της χρήσης Νέων Τεχνολογιών.

ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε επίπεδο γνωστικών στόχων επιδιώκεται:

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές την ιστορία του λιμανιού της Πάτρας σε σχέση με την ιστορία της πόλης των Πατρών και της ευρύτερης περιοχής.
2. Να γνωρίσουν το ρόλο και τη σημασία του λιμανιού στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης από τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα
3. Να γνωρίσουν τις ασχολίες και τα επαγγέλματα των κατοίκων της περιοχής που σχετίζονται με το λιμάνι.
4. Να γνωρίσουν τις πρωτοβουλίες και τις προσπάθειες που γίνονται τα τελευταία χρόνια για την επέκταση- ανάπτυξη του λιμανιού της πόλης και της περιοχής γύρω από αυτό, όσο και των ενεργειών που γίνονται σήμερα γι' αυτό το σκοπό.
5. Να κατανοήσουν τη σημασία του ιστορικού και φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής σε σχέση με το λιμάνι.

Σε επίπεδο συναισθηματικών στόχων επιδιώκεται:

1. Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές στα προβλήματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του λιμανιού και τις δραστηριότητες του γενικά.
2. Να σέβονται και να εκτιμούν τις συλλογικές προσπάθειες και τους αγώνες των ατόμων που έζησαν και δημιούργησαν στο συγκεκριμένο χώρο.
3. Να βιώσουν το αίσθημα της αποδοχής και της ικανοποίησης μέσα από τη συνειδητοποίηση της συμβολής των ατόμων του άμεσου περιγύρου και κατά συνέπεια και τη δική τους στη δημιουργία της Τοπικής Ιστορίας.
4. Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στα προβλήματα που σχετίζονται με το λιμάνι της Πάτρας.

Σε επίπεδο ψυχοκινητικών στόχων επιδιώκεται

1. Να εθιστούν οι μαθητές στην παρατήρηση και την έρευνα
2. Να αναλάβουν δράση για την επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με το λιμάνι της Πάτρας
3. Να καλλιεργήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό την περιέργεια και την παρατηρητικότητα τους, καθώς θα έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν και να ερευνήσουν άμεσες ιστορικές πηγές.

Για την υλοποίηση των προαναφερόμενων στόχων επιλέξαμε ως μέθοδο εργασίας τη μέθοδο project καθώς αυτή αποτελεί μια ανοικτή διαδικασία μάθησης, τα όρια και οι διαδικασίες της οποίας δεν είναι αυστηρά καθορισμένα, ενώ εξελίσσεται ανάλογα με την εκάστοτε κατάσταση και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

Στα πλαίσια αυτής της μεθόδου οι μαθητές προσεγγίζουν τη γνώση και αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα μέσα από ομαδική εργασία και δράση. Κινητοποιούνται πτυχές της προσωπικότητάς τους και προσπαθούν μέσα από δημιουργικές διαδικασίες να προσεγγίσουν το προς μελέτη θέμα καθώς και την υφιστάμενη πραγματικότητα. Παράλληλα λαμβάνονται υπόψη τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες οι επιθυμίες καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μελών της ομάδας. Το τελευταίο διευκολύνει ουσιαστικά τη διαδικασία προσέγγισης της γνώσης, ενώ παράλληλα δημιουργεί προϋποθέσεις ουσιαστικής συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της παιδαγωγικής ομάδας.

Η προαναφερόμενη μέθοδος περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

1. **Αναζήτηση και εντοπισμός συγκεκριμένου θέματος μελέτης:**

Η φάση αυτή περιλαμβάνει προτάσεις, συζητήσεις καθώς και καθορισμό του θέματος με το ποίο θα ασχοληθούν οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός.

2. **Έρευνα**

Στη φάση αυτή διεξάγονται συζητήσεις και ανταλλάσσονται απόψεις και ιδέες σχετικά με το πώς θεωρούν οι μαθητές ότι θα προσεγγίσουν το συγκεκριμένο θέμα. Με την αξιοποίηση της εκπαιδευτικής τεχνικής του καταιγισμού ιδεών (brainstorming) καταγράφονται σε αρχικό στάδιο οι ιδέες των μαθητών σχετικά με τη μελέτη και προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος και στη συνέχεια διεξάγονται συζητήσεις τόσο κατά ομάδες όσο και στην ολομέλεια.

Παράλληλα σε αυτή τη φάση δημιουργείται και συγκεντρώνεται το σχετικό με το θέμα μελέτης υλικό από τους μαθητές, ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους.

3. **Οργάνωση δεδομένων**

Το υλικό ταξινομείται και τα δεδομένα οργανώνονται σε ένα συνεπές σχήμα (προεπιλεγμένη δομή) από κάθε ομάδα. Οι ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια την αποκτημένη μέσα από τη προσέγγιση του θέματος γνώση.

4. **Εφαρμογή**

Σύμφωνα με τη μέθοδο project ένα πρόγραμμα παραμένει αναποτελεσματικό αν δεν καταλήξει σε μια δραστηριότητα. Μια τέτοια δραστηριότητα μπορεί να ξεκινήσει από τη συζήτηση των αποτελεσμάτων και των εμπειριών στην τάξη, μέχρι και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων με οποιοδήποτε τρόπο στο κοινό. (πχ. κατασκευή poster, μακέτας, ιστοσελίδας, ηλεκτρονική κατασκευή κτλ).

5. **Αξιολόγηση**

Η όλη προσπάθεια αξιολογείται. Η αξιολόγηση δεν αποτελεί την τελευταία φάση της μεθόδου. Πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος με στόχο την ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων σε αυτό. Έχει δυναμικό χαρακτήρα.

Προκειμένου να είναι επιτυχής η εφαρμογή της μεθόδου project απαραίτητο είναι να ληφθούν υπόψη κάποια οργανωτικά ζητήματα. Ως τέτοια μέσα από τη μελέτη της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας αναφέρονται τα ακόλουθα:

- Ο χρόνος
- Ο χώρος
- Η σχέση με εξωσχολικούς φορείς
- Η σχέση με τα μέλη της Τοπικής Κοινωνίας
- Η συνεργασία με τους γονείς
- Τα Οικονομικά
- Οι Διοικητικές διατυπώσεις

Η επεξεργασία και η μελέτη των θεμάτων της Τοπικής Ιστορίας επιχειρείται μέσα από διεπιστημονική- διαθεματική προσέγγιση. Στα πλαίσια του Διαθεματικού Προγράμματος Σπουδών και του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος που επιχειρείται να υλοποιηθεί το συγκεκριμένο project θα μπορούσαν να υλοποιηθούν οι ακόλουθες διαθεματικές – διεπιστημονικές δραστηριότητες:

- Δημιουργία τοπογραφικού χάρτη υπό κλίμακα
- Δημιουργία μακέτας υπό κλίμακα
- Αναζήτηση πληροφοριών(ιστορικών, οικονομικών, πολιτιστικών) σε βιβλιοθήκες, σε περιοδικά, σε εφημερίδες, στο internet, σε άτομα που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με τη λειτουργία του λιμανιού της πόλης
- Λήψη συνεντεύξεων από πολίτες και φορείς της περιοχής για το λιμάνι
- Φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση του λιμανιού
- Σύγκριση νέων φωτογραφιών με παλαιότερες
- Προβολή του λιμανιού στα τοπικά μέσα ενημέρωσης
- Δημιουργία Ιστοσελίδας ή CD
- Δημιουργία φυλλαδίων σχετικά με τη σημασία της προστασίας του λιμανιού της Πάτρας και του σχετικού με αυτό οικοσυστήματος από αλόγιστες ανθρώπινες παρεμβάσεις
- Συγκέντρωση άρθρων για την αναβάθμιση της περιοχής γύρω από το λιμάνι
- Συλλογή λογοτεχνικών κειμένων σχετικών με το λιμάνι
- Συλλογή μύθων- θρύλων –παραδόσεων
- Συλλογή μουσικών κομματιών σχετικών με το λιμάνι
- Δημιουργία Λευκώματος ή ταμπλό με φωτογραφικό υλικό που προέρχεται από φωτογράφιση των «Θετικών» και «Αρνητικών» ανθρώπινων παρεμβάσεων που αναπτύσσονται στο λιμάνι
- Δημιουργία φυλλαδίου σχετικού με το λιμάνι
- Καταγραφή επαγγελμάτων και νέων θέσεων εργασίας που αναπτύσσονται και έχουν σχέση με το λιμάνι
- Διοργάνωση σχετικής με το λιμάνι εκδήλωσης στο σχολείο και παρουσίασή της σε πολίτες και φορείς της Τοπικής Κοινωνίας.